МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Драгоманова
Факультет психології

Психологічна наука і практика: сучасні виклики та допомога особистості у кризових умовах

Psychological Science and Practice: Modern Challenges and Helping Individuals In Crisis Conditions

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
10 квітня 2025 р.
Частина 1

PROCEEDINGS

of International Scientific and Practical Internet Conference
April 10, 2025
Part 1

Київ 2025 Kyiv

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНА НАУКА І ПРАКТИКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

* * *

Psychological Science and Practice: Modern Challenges and Helping Individuals In Crisis Conditions

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

10 квітня 2025 року

PROCEEDINGS
of International Scientific and Practical Internet Conference

April 10, 2025

Частина 1

Part 1

Київ – 2025

Kyiv – 2025

УДК 159.923:616-036.81(082)
П 86

Рекомендовано до друку рішенням Вченої Ради
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 12 від 25 квітня 2025 р.)

Рецензенти: *Кузікова Світлана Борисівна,* доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Котлова Людмила Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

П 86 **ПСИХОЛОГІЧНА НАУКА І ПРАКТИКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ У КРИЗОВИХ УМОВАХ** : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 10 квітня 2025 р.) / Мін-во освіти і науки України ; Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова ; упоряд. : І. С. Булах, Л. М. Вольнова, Н. В. Гузій. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова Драгоманова, 2025. – Частина 1. – 443 с. електронне видання

ISBN 978-966-931-329-4 загальний номер
ISBN 978-966-931-330-0 частина 1

У збірнику матеріалів конференції Частині 1 представлено результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців актуальних проблем психологічної науки і практики; висвітлено наукові позиції авторів щодо аналізу інноваційних тенденцій та перспектив теоретичних досліджень у психології; визначено соціально-політичні детермінанти підтримки психологічного здоров'я особистості в сучасних умовах та засоби психологічної підтримки вирішення міжособистісних конфліктів; запропоновано перспективні підходи до використання технологій надання психологічної допомоги учасникам бойових дій, ветеранам й постраждалим внаслідок військової агресії рф, а також шляхів збереження психологічного благополуччя особистості в умовах воєнного стану в країні; обговорено продуктивні методи та стратегії психологічного консультування в кризових ситуаціях, а також психологічні інструменти діагностики, терапії, профілактики психосоматичних розладів.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, психологам-практикам.

УДК 159.923:616-036.81(082)

© Автори публікацій, 2025
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025

ISBN 978-966-931-329-4 загальний номер
ISBN 978-966-931-330-0 частина 1

УДК 378:811.111

Матяш-Заяц Людмила, Москаленко Марія
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ

У сьогоденні проблема конфліктологічної компетентності особистості є актуальною для сучасної психологічної науки та практики, оскільки дозволяє зрозуміти поведінку особистості у конфліктних ситуаціях. Ефективність професійної діяльності та задоволеність фахівця своєю роботою та її результатами у будь-якій сфері значною мірою залежить від позитивного психологічного клімату у трудовому колективі. Відтак важливою складовою професійної компетентності є і конфліктологічна компетентність як здатність успішно прогнозувати, попереджати та вирішувати конфліктні ситуації, які можуть виникати у процесі діяльності.

Проблема конфліктологічної компетентності була предметом численних досліджень у психології та низці інших, дотичних до неї наук, таких як філософія, соціологія, педагогіка. Аналіз наукових робіт у цих галузях свідчить про те, що сучасні основи конфліктології базуються на здобутках видатних стародавніх мислителів, філософів епохи Відродження та Нового часу, засновників провідних соціологічних та психологічних теорій конфліктів. Зміст конфліктологічної компетентності розглядають Т. М. Дзюба, І. В. Козич, Л. О. Котлова, О. С. Климентьєва, Г. В. Ложкін, Л. М. Мухіна, Н. І. Пов'якель, І. І. Русинка, С. С. Філь. Феномен "професійної компетентності" є окремим об'єктом багатьох наукових досліджень. Зміст професійної компетентності розглядають вітчизняні дослідники Н. О. Антонова, Л. Я. Барінова, Є. В Брюховецька, Н. В. Чепелєва та зарубіжні дослідники К. Влютин, Е. Гандерт, К. Елісон, Р. Епштейн, М. Кейн, Л. Шувірх.

Для успішної професійної діяльності в конфліктогенному середовищі необхідним для майбутнього психолога є сформованість професійної компетентності та її складової – конфліктологічної компетентності. Є. В. Брюховецька стверджує, що професійна компетентність – це характеристика, яка відображає ділові й особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для того, щоб досягти мети у певному виді професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [1].

Н. В. Чепелєва трактує професійну компетентність практичного психолога як єдність знань, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності та досвіду, який передбачає не лише володіння

необхідними практичними вміннями і техніками, а й наявність у фахівця розвиненого поля професійних смислів, що великою мірою зумовлюють творчий характер професійної діяльності психолога [4]. Отже, професійна компетентність визначається як інтегрована характеристика особистості фахівця, під якою розуміється наявність необхідного для успішної реалізації професійної діяльності комплексу ставлень, цінностей, знань, умінь і навичок, що проявляються у спроможності сприймати індивідуальні професійні та соціальні потреби.

Конфліктологічна компетентність як наукове поняття, починає активно використовуватися у психологічних дослідженнях відносно недавно – приблизно з початку XXI століття. Відтак можемо зафіксувати, що немає єдиного розуміння сутності даного феномену. Наприклад, І. І. Русинка під конфліктологічною компетентністю фахівця розуміє сукупність конфліктологічних знань як виду професійних знань про конфлікт і пов'язаних із ним явищ, фактів [3]. В ситуаціях професійного конфлікту професійні знання, знання про конфлікт виступають важливим компонентом професійної культури і виконують інформаційну функцію для діяльності фахівця.

На думку Т. М. Дзюби конфліктологічна компетентність дає змогу знайти закономірності виникнення та розвитку конфлікту, щоб ліквідувати його або сприяти його конструктивному розв'язанню; навчитися критично аналізувати власні можливості і перспективи; оволодіти технологіями запобігання конфліктам, прогнозування й конструктивного розв'язання конфліктів, які передбачають знання прийомів аналізу ситуації [2]. Отже, конфліктологічна компетентність – це поєднання теоретичних знань, практичних вмінь, навиків, досвіду, особистісних характеристик, що допомагають вирішувати конфлікти конструктивно.

З метою емпіричного вивчення конфліктологічної компетентності майбутніх психологів нами було проведено дослідження в Українському державному університеті імені Драгоманова. У дослідженні взяли участь 30 здобувачів четвертого курсу, які навчаються за спеціальністю "Психологія".

На основі теоретичного аналізу ми виокремили три компонента конфліктологічної компетентності: змістовий, особистісний та мотиваційно-діяльнісний. Змістовний компонент передбачає формування базових знань у сфері конфліктології та конфлікт-менеджменту, що мають практичне значення для опанування навичок вирішення конфліктів. Особистісний компонент передбачає здатність фахівця до рефлексії та саморефлексії, емпатії, толерантності, відповідальності, емоційної стійкості. Мотиваційно-діяльнісний компонент передбачає вміння психолога діяти у ситуації ризику, володіти комунікативними навичками, використовувати технології вирішення конфліктів.

Мета нашого дослідження полягала у виявленні психологічних особливостей конфліктологічної компетентності майбутніх психологів.

У ході дослідження нами були використані наступні методики: “Оцінка рівня компетентності у вирішенні конфліктів” (П. Хеппнер, Х. Петерсен) – для дослідження змістового компоненту конфліктологічної компетентності, методика “Оцінка рівня конфліктності особистості” (Г. В. Ложкін, Н. І. Пов’якель) – для дослідження особистісного компоненту конфліктологічної компетентності, методика “Стратегія боротьби з конфліктами” (Д. Веттєн, К. Камерон) – для дослідження мотиваційно-діяльнісного компоненту.

Результати нашого дослідження засвідчують, що у досліджуваних домінує середній рівень конфліктності. Виявилося також, що більшість студентів (50%) доволі конфліктні. Але насправді конфліктують лише у тому випадку, якщо не мають іншого виходу, а інші засоби вичерпані. Високий рівень конфліктності притаманний 33% досліджуваним, низький рівень – 17%. Це дозволяє нам зробити висновок, що значна кількість досліджуваних у спілкуванні можуть проявляти досить високу конфліктність.

Виявлено, що у досліджуваних нами студентів високий рівень компетентності у вирішенні конфліктів не представлений. Переважній частині досліджуваних (53%) властивий середній рівень компетентності. В цілому ми можемо стверджувати, що студенти не мають достатньо знань та навичок для ефективного вирішення конфліктних ситуацій, отримані результати свідчать про недостатню обізнаність у темі конфліктів, відсутність теоретичної інформації, практичних навичок та вміння поєднувати ці два компоненти для ефективного вирішення конфліктних ситуацій.

Аналізуючи дані, отримані за допомогою методики “Стратегія боротьби з конфліктами”, ми встановили, що у досліджуваних домінує стратегія компромісу: 43% наших респондентів схильні саме до такої стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях. Це дозволяє нам зробити висновок про те, що досить значна частка досліджуваних здатні у конфліктних ситуаціях іти на поступки у відповідь на поступки свого опонента або ж відкладають вирішення питання на майбутнє, залишаючи його відкритим. Другою по кількості прихильників є стратегія співпраці – її обирають 36% респондентів. Такі досліджувані орієнтовані на найповніше задоволення інтересів усіх учасників конфліктної ситуації. Примус, уникання та пристосування є найрідше використовуваними стратегіями у студентів-психологів: схильність до використання кожної із цих стратегій ми виявили у 7% респондентів.

Отже, за даними експериментального дослідження було виявлено, що більшість студентів-психологів мають середні рівні конфліктності та компетентності у вирішенні конфліктів. Отримані дані дозволяють нам зробити висновок про те, що майбутні психологи недостатньо компетентні у

вирішенні конфліктів. Відтак актуальною стає проблема цілеспрямованого формування у майбутніх психологів даної компетентності у ході професійної підготовки, що і може стати перспективою наших подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Брюховецька Є. В. Сутність і структура професійної компетентності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 2013. Вип. 3. С. 12-19.
2. Дзюба Т. М. Комплекс методик для діагностики психологічної готовності керівника школи до взаємодії в умовах конфлікту / за ред. Л. М. Карамушки. Полтава : ПОІППО. 2005. 64с.
3. Русинка І. І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Навчальний посібник. Київ, 2007. 332 с.
4. Чепелєва Н. В. Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика. *Актуальні проблеми психології.* Київ : Інститут психології АПН України. 1999. Вип. 19. С. 271-279.

УДК 159.964.21:005.574

Надточій Альона, Підбуцька Ніна
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

МІЖОСОБИСТІСНІ КОНФЛІКТИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ: ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

У сучасному суспільстві міжособистісні конфлікти є поширеним явищем, яке зачіпає всі сфери життя людини: від сімейних стосунків і дружнього спілкування до професійної взаємодії в робочих колективах. Особливо гостро ця проблема постає в організаціях, де конфлікти можуть негативно впливати на ефективність виконання завдань, досягнення стратегічних цілей, рівень задоволеності працівників та стабільність кадрового складу.

Міжособистісні конфлікти в організаціях не можна ефективно вирішувати, спираючись виключно на життєвий досвід, адже для цього необхідна система теоретичних і методичних знань щодо профілактики та управління конфліктами. Значущість цієї проблеми обумовлена тим, що в сучасних організаціях нерідко застосовуються неефективні підходи до оцінки, аналізу та вирішення конфліктних ситуацій, що призводить до зниження продуктивності, зростання плинності кадрів і погіршення психологічного клімату.